

Ken Robinson, Lou Aronica

Creative Schools.

The Grassroots Revolution

That's Transforming Education

Viking Penguin, 2015., 292 str.

Knjigu *Creative Schools. The Grassroots Revolution That's Transforming Education* autora Kena Robinsona, izdala je 2015. izdavačka kuća Viking Penguin. Uvodno poglavlje pod naslovom »One Minute to Midnight« (»Pet do dvanaest«) Robinson otvara izražavanjem zabrinutosti o stanju obrazovnog sustava u današnjem društvu, a najviše ga zabrinjava činjenica da su reforme u obrazovnom sustavu prvenstveno vođene političkim i ekonomskim interesima. Kroz knjigu *Creative Schools* autor nastoji odgovoriti na pitanje čemu služi obrazovanje. Današnje obrazovanje potiskuje individualnost, maštu i kreativnost, a obrazovni standardi usmjereni su na intelektualni razvoj i ne rješavaju probleme, kao što je nezaposlenost, te često štete psihičkoj zdravlju učenika. Robinson napominje da tradicionalno obrazovanje nije primjereno današnjem svijetu, u kojemu su nagli rast stanovništva i ubrzani razvoj tehnologije iz temelja promijenili međuljudske interakcije. Dakle, nije potrebno reformirati obrazovni sustav, nego ga treba transformirati iz temelja kako bi efektivno pripremao nove generacije za život u modernom globaliziranom društvu.

U prvom poglavlju »Back to Basics« (»Povratak osnovama«) autor

raspravlja o reformama u obrazovanju na svjetskoj razini i na razini pojedinih država. Reforme se oslanjaju na postavljanje obrazovnih standarda za sve aspekte obrazovanja od poučavanja do testiranja učenika, a probleme u obrazovanju nastoji se riješiti postavljanjem viših standarda. Međutim, autor ističe da sužavanje kurikuluma davanjem prednosti disciplinama STEM (eng. *science, technology, engineering, mathematics*) u odnosu na ostale predmete i postavljanje univerzalnih standarda nije prikladno rješenje. Predloženi univerzalni standardi ne mogu se efektivno primijeniti zbog različitih osobnosti i interesa učenika te autor rješenje vidi u promjeni školstva i obrazovnog sustava iz temelja odnosno iz industrijalizacijske paradigme linearnog slijeda stjecanja znanja u individualizirano školstvo.

U drugom poglavlju »Changing Metaphors« (»Mijenjanje metafora«) nastavlja se kritika školstva koje je nastalo kako bi zadovoljilo potrebe industrijalizacije osposobljavanjem velikog broja radne snage. Svrha škola danas nije radno osposobljavanje jer tehnologija ubrzano mijenja tržište rada pa ovo poglavlje isto tako definira nove uloge škola u obrazovanju. Opisani su poželjni ekonomski, društveni, kulturološki i osobni ishodi školovanja, a autor smatra da današnjem akademskom kurikulumu najviše nedostaje fokusa na osobni ishod obrazovanja. Pod osobnim ishodom smatra se spoznaja vlastitih kvaliteta, interesa i talenata, ali i način na koji subjektivni faktori utječu na percepciju svijeta.

Treće poglavlje pod naslovom »Changing Schools« (»Mijenjanje škola«) opisuje škole kao kompleksne sustave koji se moraju adaptirati vanjskim uvjetima. To su danas ponajprije tehnološke promjene, ali i interakcija različitih kultura u globaliziranome svijetu kojima se obrazovanje mora prilagođavati. Fokus obrazovanja mora biti stvaranje školskog ozračja u kojem učenici žele učiti i sve funkcije unutar obrazovnog sustava moraju biti usmjerene prema ostvarenju tog cilja. Dakle, uloga je učitelja poboljšavanje procesa učenja, uloga ravnatelja stvaranje uvjeta za rad učitelja, a uloga zakonodavne vlasti je stvaranje uvjeta za rad škola prema predloženome cilju. Navedeno je nekoliko primjera prilagodbi škola novim društvenim uvjetima, ali detaljne rasprave ostavljene su za kasnija poglavlja.

O stvaranju uvjeta za samostalno, aktivno učenje kao podloge za suvremeno školstvo raspravlja u četvrtom poglavlju pod naslovom »Natural Born Learners« (»Prirodni učenici«). Ističe se da je učenje prirodan, urođeni proces koji se odvija od najranije životne dobi, međutim zadatak je današnjeg školstva individualizirati učenje. Nastava usmjerena na osobne karakteristike učenika trebala bi uzeti u obzir različite vrste znanja i inteligencije prilikom postavljanja univerzalnih standarda za sve učenike. Ako se učenicima dozvoli istraživanje vlastitih interesa, a da se pritom i ritam nastave prilagođava individualnim etapama učenja, proces učenja trebao bi se prirodno odvijati. Dakle,

svrha obrazovanja nije prenositi deklarativno znanje učenicima i razvijati isključivo intelektualne kapacitete, već ih usmjeravati da aktivno stječu znanje prema osobnim snagama i interesima.

O samoj ulozi učitelja u obrazovanju učenika detaljno se raspravlja u petome poglavlju pod naslovom »The Art of Teaching« (»Umijeće poučavanja«), a nastoji se odgovoriti na pitanje: čemu služe učitelji? Ako je učenje prirodno urođeni proces, o čemu se raspravlja u prethodnom poglavlju, učitelji bi prema toj pretpostavci trebali biti suvišni. Proces standardiziranja obrazovanja koji se danas odvija na svjetskoj razini fokusira se na reforme kurikuluma i testiranje znanja, a poučavanje se zanemaruje kao sredstvo koje služi ostvarenju zadanih standarda. Međutim, države koje najviše naglašavaju osobni razvoj učitelja na područjima komunikacije i stvaranja odnosa s učenicima imaju najbolje odgojno-obrazovne sustave prema PISA kriterijima. To se objašnjava činjenicom da su učitelji odgovorni za razvoj interesa prema određenim predmetima, uključivanje učenika u nastavu te poučavanje kroz rasuđivanje umjesto pasivnim prenošenjem znanja.

Šesto poglavlje »What's Worth Knowing?« (»Što se isplati znati?«) bavi se ulogom kurikuluma, koji se dijeli na formalni i neformalni. Formalni je kurikulum onaj koji određuje ishode školovanja relevantne svim učenicima, ali određivanje formalnog kurikuluma subjektivan je proces jer se ne moraju svi složiti oko znanja

koja svi moraju posjedovati. Ovo poglavlje iznosi prijedlog da se formalnim kurikulumom, osim predmeta, moraju istaknuti i kompetencije koje svi moraju razviti: znatiželja, kreativnost, kritičko mišljenje, komunikacija, suradnja, suosjećanje, pribranost i aktivno građanstvo. Kurikulum koji promovira razvoj navedenih kompetencija mora biti uravnotežen, što znači da sva područja moraju biti podjednako zastupljena: umjetnosti, društvene znanosti, jezici, matematika, tjelesni odgoj i prirodne znanosti. Iako bi učenici trebali biti upoznati sa svim navedenim područjima, u kasnijim fazama njihova razvoja trebalo bi im se omogućiti fokusiranje na područja vlastitih interesa. Ti se ciljevi mogu ostvariti ukoliko je kurikulum raznolik.

Sedmo poglavlje pod naslovom »Testing, Testing« (»Testiranje, testiranje«) razmatra utjecaj testiranja na karakteristike kurikuluma, jer se pogrešnim testiranjem može onemogućiti razvoj poželjnih karakteristika kurikuluma. Navode se razni standardizirani testovi, uključujući i PISA testove, a ističe se da je problem standardiziranih testova taj što mjere znanje izvan konteksta. Trenutačni testovi koriste se zadacima višestrukog izbora jer je lakše ocjenjivati i uspoređivati rezultate. Samo zadaci esejskog tipa mogu demonstrirati kompetenciju učenika da primijene znanje na rješavanje problema, ali se ti zadaci ne mogu objektivno ocjenjivati. Dakle, potrebna je promjena paradigme iz testiranja učenika za pad ili prolaz u paradigmu prema kojoj

testiranje služi za isticanje postignuća učenika i motivaciji na daljnje učenje. Standardi su i dalje zastupljeni u novoj paradigmi, ali njihova je nova uloga povećati ambicije učenika i potaknuti ih da aktivno traže smjernice prilikom učenja kako bi ih ostvarili.

Uloga ravnatelja škola u obrazovanju detaljnije se razrađuje u osmom poglavlju pod naslovom »Principles for Principals« (»Principi za ravnatelje«). Proračuni škola ovise o uspjehu učenika na standardiziranim testovima pa se uloga ravnatelja često svodi na aktivnosti koje vode povećanju rezultata na testiranjima, ali njihovo vrijeme trebalo bi biti posvećeno stvaranju kulture i uvjeta za rad učitelja i učenika unutar škole. NASSP (eng. National Association of Secondary School Principals) navodi da svaki ravnatelj kao vođa škole mora: suradničkim vođenjem stvoriti zajedničku viziju i plan unapređenja funkcija škole, individualizirati školu sudjelovanjem u razvoju osobnih planova učenika te planirati kurikulum koji daje prioritet dubini spoznaje i predstavlja znanje u kontekstima stvarnoga svijeta. Ove nove smjernice miču ulogu učitelja s upravljanja zapovijedanjem na upravljanje modifikacijama školske okoline. Ako se stvori kultura koja promiče podršku kroz zajedništvo, razvoj osobnih karakteristika i interesa te pruža učenicima prilike za zajednički i individualan razvoj, može se ostvariti cilj poticanja aktivnog učenja kod učenika i omogućiti ulogu učitelja kao osobe koja daje podršku u procesu učenja.

Deveto poglavlje, »Bring It All Back Home« (»Donesi sve kući«), sažima navedene argumente individualnosti učenika i nelinearne prirode obrazovanja, a nastavlja se rasprava o ulozi roditelja u obrazovanju. Prevelika kontrola roditelja nad djecom ima negativan učinak na njihovo obrazovanje, ali pokazivanje interesa za djetetovo obrazovanje ima pozitivan učinak na rezultate njihova obrazovanja. To je istina za sve učenike, bez obzira na demografske karakteristike obitelji kao što su geografska lokacija ili ekonomski status. Međutim, mora se razlikovati formalno partnerstvo sa školama kroz roditeljske sastanke i osobna želja roditelja da se aktivno informiraju i sudjeluju u obrazovnom procesu. Samo osobna želja roditelja može imati pozitivan učinak na interes djece za napredak u obrazovanju. Poglavlje je zaključeno raspravom da je najviši oblik roditeljskog sudjelovanja u obrazovanju djece kućno obrazovanje (eng. *homeschooling*) jer se na taj način program može individualizirati prema interesima djeteta, ali nedostatak socijalizacije i troškovi i dalje su značajni nedostaci kućnog obrazovanja.

Deseto i posljednje poglavlje »Changing the Climate« (»Mijenjanje klime«) otvoreno je stavom da škole bez obzira na transformacije nikada ne mogu biti nezavisne od političkih čimbenika. Ovo se poglavlje bavi ulogom zakonodavne vlasti u oblikovanju školstva. Ističu se postojeće, neodržive strategije upravljanja školstvom, kao što su autoritaran stil vođenja, političke ambicije i ostali

nedostaci. Navode se primjeri inovativnih programa pokrenutih u pet zemalja kojima je cilj promjena paradigme iz postojeće u novu paradigmu koju predlaže ovo poglavlje. Prema novoj paradigmi, uloga je politike u školstvu održavati zdravlje sustava (interese učenika, kompetencije učitelja i viziju obrazovnog sustava), njegovati kulturu (inspirirati ravnatelje, postaviti koherentne ishode na svim razinama, ulagati resurse u unapređenje školstva), promovirati suradnju (suradnja sa školama, provođenje strateških inovacija, podržavanje lokalnih inovacija) i njegovati sustav (postavljati standarde za motivaciju učenika, usavršavati učitelje, odrediti odgovornosti svih grupa unutar školstva).

Obrazovanje nikada neće u potpunosti biti odvojeno od političkih i društvenih čimbenika koji utječu na plan i program poučavanja, ali smjer u kojem se današnje obrazovanje kreće nije dugoročno isplativ. Knjiga je demonstrirala da se učinci postavljanja viših standarda u obrazovanju ne očituju u rezultatima testiranja, a negativni učinci stresa na psihičko zdravlje učenika konstantno se povećavaju. Kroz studije slučaja autor ističe škole i stručnjake u obrazovanju koji su umjesto konvencionalnih pristupa obrazovanju odabrali staviti prioritet na interese učenika i individualizirati proces poučavanja. Na nacionalnim razinama ističe se da je državama koje imaju najbolje rezultate prema PISA standardima prioritet razvoj kompetencija učitelja, a tek onda standardiziranje kurikuluma

i testiranja. Dakle, pretjeran fokus na standarde dugoročno je štetan za obrazovanje jer se zanemaruju kompetencije učitelja, koji moraju biti sposobni zainteresirati i angažirati učenike tijekom nastave. Suvremeno obrazovanje trebalo bi se primarno usmjeriti na interese i individualne karakteristike učenika, dok se standardi i testiranje smatraju alatima za

motiviranje učenika i mjerenje njihovih postignuća izvan paradigme pada i prolaza na testovima. Cilj je predloženog sustava omogućiti učenicima aktivno učenje, a uloga školske okoline, učitelja, ravnatelja i zakonodavne vlasti stvoriti uvjete koji ih u tome podržavaju.

Marijana Županić Benić